

vanskih narodih je gotovo kakšen dober priročnik te vrste. Namesto tega so samo tri kratke opombe pod črto; na strani 59 beremo: »Ko piševa tu in na drugih mestih v knjigi o logičnem osebku in povedku, se opirava do neke mere na koncepcijo velikega jezikovnega filozofa Charlesa Sandersa Peircea ter na delo poljskega lingvистa Andrzeja Bogusławskega Novum i datum (referat na seji Poljskega jezikoslovnega društva leta 1965)«. Na strani 193 sta poleg Bogusławskega omenjena »dva mlada moskovska lingvистa, Igor Melčuk in Aleksander Žolkovski«, vsi trije v zvezi s

koncepcijo semantike kot »besednih operacij«; tretja opomba je na strani 288: »Na ekspresivni značaj »spajajočih besed« je opozoril veliki filozof in jezikovni teoretik Bertrand Russell.«

Kljub tem pomanjkljivostim lahko zaključim svoje poročilo o Praktični stilistiki Anne Wierzbicke in Piotra Wierzbickega z besedami poljskega recenzenta W. Pisarka: »Zelo dobra, zelo zanimiva in zelo koristna knjiga.«

Rozka Stefan
Filozofska fakulteta Ljubljana

BROZOVIČEV STANDARDNI JEZIK*

V knjigi je zbranih pet razprav, ki so že bile objavljene v domačem in tujem revalnem tisku. Napisane so bile od l. 1964 do 1969. Razprave so urejene tematsko, ne kronološko. Prehajajo od splošne k specifični problematiki.

Najobsežnejša je prva razprava z naslovom »Slavenski standardni jezici i uspredna slavistika« (9—62). Je zelo pomembna za razumevanje avtorjevega odnosa do zapletenih in občutljivih jezikovnih problemov, ki jih obravnava v naslednjih razpravah, zlasti v zadnjih. Uvodoma razloži svoja teoretična izhodišča in utemelji izbiro termina »standardni jezik« v primerjavi z izrazi, ki so poleg omenjenega še v rabi (nem. Literatursprache, Schriftsprache, angl. literary language, franc. langue nationale, itd.). Avtor proučuje jezikovni sistem v sociološko-etničnem smislu. Ugotavlja, da se normiran in funkcionalno polivalenten standardni jezik oblikuje, ko se neka etnična oz. nacionalna skupnost vključi v mednarodno civilizacijo. Pri tem je možnih več kombinacij: 1 narod 1 standardni jezik 1 diasistem; 1 narod 1 standardni jezik 2 diasistema (npr. franc. — provansal.); 2 naroda 1 standardni jezik 1 diasistem (npr. angl.-amer., srbh., itd.). Naravna je težnja, da en narod izoblikuje en standardni jezik. V primerih, kjer en standardni jezik uporablja več narodov, nujno nastajajo variante. Pri tem se struktura jezika večinoma ne spremeni. Prav tako imajo variante isti sistem, le dopolnjen z dvojnicami. Ob tem vprašanju je zelo dobro pojasnjena razlika med variantama enega standardnega jezika in dvema standardnima jezikoma, ki sta se razvila na osnovi enega diasistema. V zadnjem primeru

imamo dva sistema norm. Nacionalno nehomogen standardni jezik obstaja samo kot sistem, praktično pa se realizira, tako v govoru kot v pisavi, samo v obliki variant. Dalje avtor navaja kriterije za klasifikacijo standardnosti, ki bi bili uporabni za katerokoli jezikovno družino. Po teh kriterijih definira in primerja posamezne slovanske jezike. Zanimiva je ugotovitev, da se slovanski standardni jeziki močno razlikujejo po tem, kako sprejemajo vplive drugih evropskih jezikov. V tem se ločita tudi obe varianti srbohrvatskega jezika.

V drugi razpravi »Tipovi dvojnih i višestrukih odnosa medu slavenskim standardnim jezicima« (63—83) avtor opozarja, da se vplivi lahko kažejo na različnih področjih (gramatične norme, pravopisne norme, terminologija, stilistika, itd.). V okviru slovanskih jezikov raziskuje vzroke, zakaj do močnejših vplivov med jeziki sploh prihaja. Jeziki, ki nimajo razvitih vseh funkcij, si morajo izposojati določeno terminologijo od jezikov, ki imajo ta področja dobro razvita. Ta ugotovitev ni nova, vendar je proučevanje vplivov med posameznimi slovanskimi jeziki še posebej zapleteno. Puristične težnje so se namreč v določenih obdobjih močno menjale (politični, nacionalni razlogi) in se je slika tako precej zbrisala. V večji ali manjši meri prihaja do takih pojavov tudi pri drugih jezikih, v slovanskih jezikih pa so posebno zanimivi.

* DALIBOR BROZOVIČ, STANDARDNI JEZIK (teorija, uspredbe, geneza, povijest, suvremena zbilja). Matica Hrvatska, Zagreb 1970.

V tretji razpravi »Vuk Stefanović Karadžić i novoštokavska folklorna koine« (85—118) avtor obravnava mesto srbohrvatskega standardnega jezika med drugimi slovanskimi jeziki in njegov nastanek. Skuša razjasniti razmere, v katerih se je oblikoval in pojasniti vzroke za izbor novoštokavskega dialektla. V tej smeri nadaljuje raziskovanje tudi v četrti in peti razpravi z naslovoma »Jezično značenje hrvatskoga narodnog preporoda« (119—125) in »O početku hrvatskoga jezičnog standarda« (127—158). V zadnji razpravi analizira nastanek hrvatskega standardnega jezika in kontinuiteto njegovega razvoja. Tej razpravi je priloženo tudi pet dialektoloških kart. Dalibor Brozović izhaja iz jasno za-

črtanih izhodišč, ki jih ob specifičnih problemih zelo logično razvija. Vendar ga to ne vodi v preveliko shematizacijo in poenostavljanje. Poleg jezikovnih faktorjev enakovredno upošteva tudi sociološke in zgodovinske momente. Rezultate svoje raziskave slovanskih jezikov na več mestih uspešno primerja z rezultati, dobljenimi za neslovanske jezike. Ta postopek govori v prid tudi nekaterim še ne zanesljivo dokazanim tezam, saj so splošni jezikovni zakoni, kot jih obravnava, le redko omejeni na ozka področja.

Zanimiv predgovor je knjigi napisal znani hrvatski lingvist Radoslav Katičić.

Varja Cvetko
Ljubljana

ODGOVORNOST PREVAJANJA IZ MADŽARŠČINE

Gotovo ni tako kričevega primera v Evropi glede razmerja med sosednimi narodi, kot je bila — in je delno še — nebrižnost Slovencev za vse, kar je madžarskega — in narobe. Nismo prevajali leposlovja, ne poznamo drug drugega zgodovine, zemlje, jezika, niti črk, da bi v časnikih ne pisali dosledno napačno imen itd. In je madžarska manjšina v Sloveniji, prekmurski del Slovencev pa je živel tisočletje z Madžari in jih del še živi (uvedli so zdaj škodljivo in napačno razlikovanje porabskih Slovencev od prekmurskih!) — in bi že to terjalo, da bi vedeli (vsaj odkar imamo univerzo), kaj so o njih pisali in še pišejo madžarski lingvisti, zgodovinarji, geografi, umetnostni zgodovinarji, etnologi itd. itn. Imamo tudi SAZU — toda ta dolžnost gre mimo naših znanstvenih ustanov, prepuščena dobri volji posameznikov — dokler še so taki, ki madžarščino obvladajo.

Zadnji čas so začeli v večji meri prevajati madžarsko pripovedništvo, tako da se vsaj na tem področju obeta bolj naravno razmerje med sosedoma. Ti prevodi pa nas tudi opominjajo, da ni vse niti na osnovni višini — in isto velja za madžarsko stran. Če se ne bi oglasil pred časom v Delu — madžarski prevajalec iz slovenščine s kritičnimi pripombami, kako Slovenec, urednik in prevajalec naših novel v madžarščino v spremeni besedi imenuje dvakrat z različnimi naslovi ista dela naših pisateljev, ne bi sam zapisal teh opomb. Zato ne, ker mi je zbirka madžarskih novel v slovenskem prevodu: *Ljubezen* (uredil Jože Hradil, Sobota 1969) prišla že tako pozno

v roke. Toda mislim, da imam nekaj pravice in dolžnosti opomniti na pomanjkljivosti, ki naj se ne bi dogajale, če nam je kaj za stvarnost in ugled doma in v tujini. Ker mlajši menijo, da smo pričeli prevajati iz madžarščine šele v zadnjih letih in ker so začetki tega prevajanja dokaj nenavadni, bo prav, da oživimo spomin na prve prevode. Naši prvi prevajalci so kajpada prevajali iz nemščine. Prvi daljši spis, preveden iz madžarščine, je Móra *Jókaija* novela *Adamante*, ki jo je poslovenil marljivi prevajalec iz slovanskih jezikov Lavoslav *Gorenjec* v Letopisu Matice Slovenske za 1871, 285—294. *Jókai* je bil tedaj glavni predstavnik madžarskega pripovedništva, zato je bil izbor ustrezen. — Drugi večji prevod istega pisatelja, novelo *Igralec, ki dobiva* je oskrbel slavist Ivan *Koštíál*, ki je znal madžarsko in je verjetno prevajal iz izvornika. Objavljala ga je tržaška *Edinost* od sept. 1922 do jan. 1923. Vmes pa je v prekmursko narečje prevedel poučni pisatelj *Janoš Kardoš* v prevodih šolskih čitank tudi nekaj pesmi *Petőlija*, Tompa *Eötvösa*, *Rádajya* in drugih. Pomemben pa je njegov prevod epske pesnitve *Jánosa Aranya Toldi*, ki je ostal v rokopisu do 1921, ko so prvi del v knjižici natisnili v Budimpešti, in 1925, ko je drugi del objavil evangeličanski Dúševni list. Čeprav ti prevodi niso bili v slovstvenem razvidu, jih je treba upoštevati, tudi preiskati, ker so dobri in nekaj svojevrstnega zavoljo narečne oblike.

Kardoševo izročilo je nadaljeval v prekmurskih evangeličanskih publikacijah (od